նիմարքա ունին իւրաքանչիւր 4, Նորուեգիա, Սպանիա եւ Գանատա ունին իւրաքանչիւր 7, Բելգիա ունի 11, Ռուսիա 13, Հելլուեսիա 14, Աւստրիա-Հունգարիա եւ Շվէտ իւրաքանչիւր 17, Իտալիա 35, Բրիտանիա եւ Իրլանտա 46, Միացեալ Նահանգք 55, եւ Գաղղիա 67 կրթարան։

Եղեկտրական լուսոյ ամենամեծ հիմնարկութիւնը։

Եղեկտրական լուսոյ ամենամեծ հիմնարկութիւնն է Ռուսիոյ կայսեր ձմեռուան պալատն ի Ս· Բեղերսպուրկ, որ նեւեա գետին եզերքը շինուած է, եւ որուն բոլորտիքն ընդարձակ հրապարակ մը կը շրջապատէ։ Քիչ ժամանակ է՝ որ պալատիս առաջն ներքին վայրերը 12.000 կանթեղներով կը լուսաւորուին, իսկ ներքին գաւիթը եւ մերձակայ հրապարակը 56 եղեկտրական ազեղնական-կանթեղք կը լուսաւորուի ցերեկուան պէս։ Այս հսկայական հիմնարկութեան մեքենաները պալատին մառանաց մէջ են, որոնք ոտնախմբութեանց ատեն միանգամայն կը գործեն։ Մեքենայից թիւն է ութ շոգեշարժ՝ 2500 ձիու զօրութեամբ, եւ ուրիշ 26 պահեստի մեքենայք, որոնք եղեկտրական հոսանքը յառաջ կը բերեն։ Այսպէս ռուսական մայրաքաղաքն եղեկտրական լուսաւորութեան մասին առաջին տեղին ունի աշխարհիս մէջ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

*Մինչ Պետութիւնք կը դանդաղէին Բարձրագոյն Դրան ուղղած շրջաբերականին իրենց պաշտօնական պատասխանը տալ, օրագրաց մէջ կը կարդացուէր, թէ Պուլկարք Քոպուրկի իշխանն անդադար կը հրաւիրեն Պուլկարիա գալու եւ իշխանութեան թագը կապելու, սպանանալով եւս՝ եթէ անմոյ մը մէջ իշխանը Պուլկարիա չմտնէ, գինքն ոչ եւս իշխան Պուլկարիոյ կը ճանչնան։ Այսպիսի լոյս վրայ օրագրաց խորհրդածած ժամանակ՝ ուրիշ անշաւատալի լուր մ՚իրենց մտադրութիւնը գրաւեց։ Ամէն օրագիրք հիացմամբ հրատարակեցին։ Թէ Քոպուրկի Գերդինանդոս իշխանը կը պատրաստուի Պուլկարիա մտնելու եւ Պուլկարաց իրեն մատուցած թագը կապելու։ Ստուգիւ հիանալի լուր։ Մէկ կողմանէ իշխանին Պուլկարաց պատգամաւորութեան տուած պատասխանը յիշելով, թէ իւր ընտրութիւնն առանց Բարձրագոյն Դռնէն հաստատուելու եւ Պետութիւններէն հաւանութիւն ընդունելու՝ վերջնական որոշումը չի տար, եւ միւս կողմանէ սոյն գործոյն ծանրութիւնը կշռելով, օրագիրք երկաբագոյն խորհրդածութիւն կ՚ընէին եւ այս լուրն իբրեւ անհիմն նորալուր համարիլ կ՚ուզէին։ Սակայն այս տատամսեալ վիճակն երկարատեւ չեղաւ։ Իշխանն Օգոստ. 11ին անցաւ Պուլկարիոյ սահմանէ եւ նախ Վիտտին Սղամպուլով վարչէն յանուն կառավարութեան սիրալիր ընդունուելէն ետեւ՝ սկսաւ Պուլկարիոյ մեծ քաղաքաց տեղագնեսէ այց ելնել, ուր ժողովրդեսէ իբրեւ սպասեալ փրկիչ որդիական յարգութեամբ ընդունուեցաւ եւ ամէն տեղ կարծես թէ իբրեւ յաղթական արքայ մը մուտ գտաւ։

Ամսոյն 14ին Դիմոտվոյ մեծ Սուպրանիէի առջեւ իւր իշխանական հաւատարմութեան երդումն ըրաւ, ապա Փիլիպէ եւ ուրիշ քանի մը քաղաքաց եւս այց ելնելով մտաւ յաղթանակաւ Սոֆիա, որը այժմ պաշտօնարան մը կազմելու զբաղեալ է. եւ ամէն միջոց կը գործածէ Բարձրագոյն Դրան եւ այլ Պետութեանց հետ սերտ յարաբերութեան մէջ մտնելու։

Արդարեւ յանդուգն՝ ծանր եւ մեծ պատասխանատուութեան ենթարկեալ էր գործն, որուն ամենայն արիութեամբ ձեռնարկեց իշխանը. սակայն իւր շրջաբերականին մէջ կը շանայ ինք զինքն շատագովել եւ ձեռնարկութեան օրինաւորութեան կերպարանք տալ։

Այն ամենայն շատագովութիւնք գնակնանալէն չէին բաւական այսպիսի յանդուգն ձեռնարկութիւնը բարեցնելու, անոր համար թէ Բարձրագոյն Դուռն եւ թէ Պետութիւնք իրենց տժգոհութիւնն առաւել կամ նուազ յայտնեցին։

Վենսիտիտ Սուլդանն Ազատիլ Համիտ Խան՝ Ռիզա պէյ Օսմանեան զորձակատարին ի Պուլկարիա իսկոյն յետս դառնալու հրամանն առաջեց, եւ անոր փոխանորդ կարգեց Արտաքին գործոց պաշտօնարանի Խորհրդական Վսեմ. Աբիին Էֆէնտի Տատեան՝ հանմանրեղ եւ ճարտար հայազգին. բայց առ ժամն կը մնայ Ռիզա պէյ մինչեւ Պուլկարիոյ խնդիրն որոշ ուղղութիւն մ՚առնու։

Իսկ Պետութիւնք՝ բաց իրենց տժգոհութիւնն յայտնելէն, թուի թէ քաղաքական քան մ՚ընելու միաքանած չեն, թէեւ օրագրաց մէջ ամէն օր նորանոր առաջարկութիւններ կը կարդացուին։ Ամենէն աւելի ազդու ձայն հանողն եւ ընդդէմ քողարկողն է Ռուսիոյ կառավարութիւնը։

Ամենանոր եւ հաւանական լուրն այս է, որ Բարձրագոյն Դուռն Քոպուրկի իշխանին հեռագրաւ ծանուցած է թէ՝ իւր եւ թէ Պետութեանց կողմանէ, որ անոր Պուլկարիա մտնելը՝ առանց ամենեւին հաստատութեան եւ հաւանութեան պարսաւելի է, եւ թէ այժմեան դրութիւնն ապօրինաւոր է։

Ոչ նուազ քաղաքական՝ կարեւորութիւն ունի երկու վենսիտան Կայսերաց՝ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ Կայսրոյն մէջ տեսակցութիւնը։ Արդէն շատոնց ի վեր այս տեսակցութիւնն ամէն տարի կը կատարուէր ի նշան մեծի բարեկամութեան ու նիգակակցութեան եւ ի գրաւական Եւրոպայի խաղաղութիւնը պահպանելու։ Բայց ինչպէս օրագիրք ուրախանալով կը ծանուցանեն, այս անգամուանն աւելի եւս մտերմական էր. որմէ կը հետեւցնէին թէ նիգակակցութիւնն ու բարեկամութիւնն ամրապինդ հաստատուած է։ Իրեն թէ Եւրոպայի ընդհանուր խաղաղութիւնն այս տեսակցութեամբ ամրապնդէր։

Ռուսիա յանձին Կատկովի իւր արդիւնաւոր լրագրապետներէն եւ քաղաքագէտներէն մին Օգոստ. 1ին կրնկոցուց։ ի մասնաւորի համար ուներ Կատկով իբրեւ գլուխ եւ առաջնորդ համալսարանաց։

Բայց աւելի մեծ կորուստ մ՚ունեցաւ Իտալիոյ տէրութիւնը։ Պաշտօնէից գաներէց եւ Արտաքին գործոց պաշտօնեայ Տերբերեիս Ցուլ. 31ին իւր ծննդավայրն՝ Սորատելլա վախճանեցաւ։ Ստուգիւ Իտալիոյ ժողովրդեան եւ տէրութեան ցուցած ցաւակցութիւնն ու մեծարանքն անհամեմատ էր, որուն արժանացաւ իբրեւ Պաշտօնէից գաներէց ցուցած խոնարհ քաղաքականութեամբն, այնպէս որ գոնէթ տասը տարիէ վեր կառավարութեան ղեկն առանց իրեն չէին կրնար վարել։

Իրեն յաջորդեց իբրեւ Պաշտօնէից գաներէց Քրիսպի՝ Ներքին գործոց պաշտօնեայն, որ Տերբերեիսին հաստատած քաղաքականութեան համեմատ թուի թէ պիտի ընթանայ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ· ՌՇՓՈՒՇԵԱՆ Վ· ՊՇԲՈՆՅ

Ի ԳԻԵՆՆԱ· ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՑՊԱՐԱՆ· (W. HEINRICH)

digitised by A.R.A.R.@